

EWA GRIN-PISZCZEK* – PRZEMYŚL

KONFERENCJA NAUKOWA „KRONIKI PARAFIALNE JAKO ŹRÓDŁA HISTORYCZNE”, PRZEMYŚL, 14 CZERWCA 2022 ROKU

Kroniki parafialne stanowią jedno z najważniejszych źródeł do historii parafii, miejscowości oraz lokalnej społeczności, stosunków społecznych, gospodarczych i kulturowych. Problematyce ich wartości oraz znaczenia w warsztacie badawczym historyka była poświęcona konferencja naukowa pt. „Kroniki parafialne jako źródła historyczne”, która odbyła się w dniu 14 czerwca 2022 roku w siedzibie Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu, przy ul. T. Kościuszki 7. Konferencja została zorganizowana przez Stowarzyszenie Archiwistów Polskich (SAP) Oddział w Przemyślu, Stowarzyszenie Archiwistów Polskich Oddział w Rzeszowie oraz Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu (TPN). Partnerami wydarzenia były archiwa – Archiwum Państwowe w Przemyślu oraz Archiwum Państwowe w Rzeszowie. Patronat medialny objęły miesięcznik „Nasz Przemyśl” i Rozgłośnia Archidiecezji Przemyskiej „Radio Fara”.

W imieniu organizatorów licznie przybyłych uczestników powitali prezes Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu mgr inż. Waldemar Wiglusz i wiceprezes dr Ewa Grin-Piszczek.

Moderatorem pierwszej sesji był dr hab. Jan Pisuliński, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. Doktor Arkadiusz Więch (il. 1) (Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego) przedstawił temat *Kroniki parafialne jako źródło do badań społeczności lokalnych na obszarze Galicji*, obrazując go przykładami kronik parafii rzymskokatolickich w Starym Żmigrodzie oraz Rzochowie. Zostały one opracowane naukowo i wydane (*Kronika parafii Rzochów 1837-1971*, wyd. K. Haptaś, Kolbuszowa 2014; *Kronika kościoła parafialnego w Starym Żmigrodzie*, oprac. i wstęp D. Nowak, Krosno 2018). Następnie E. Grin-Piszczek (Archiwum Państwowe w Przemyślu, SAP Oddział w Przemyślu) omówiła kroniki parafialne parafii rzymskokatolickich oraz greckokatolickich znajdujące się w zasobie Archiwum

* Ewa Grin-Piszczek – dr historii, kustosz, Archiwum Państwowe w Przemyślu
e-mail: egrin@przemysl.ap.gov.pl
<https://orcid.org/0000-0002-2239-7796>

Państwowego w Przemyślu. Są to kroniki parafii w Tartakowie i Wojniłowice (obrzędek łaciński), parafii w Grabiu, Dębnie w powiecie leżajskim oraz Smolniku koło Lutowisk (obrzędek grecki). Prelegentka zaznaczyła, że są to kroniki parafii obecnie niefunkcjonujących. Ich bogata treść i dokumentacja fotograficzna (w przypadku kroniki parafii w Grabiu) sprawia, że mają one bardzo dużą wartość jako źródła historyczne.

Il. 1. Dr Arkadiusz Więch (z lewej) i dr hab. Jan Pisuliński, prof. UR, fot. K. Zarański

Następnie dr Grzegorz Klebowicz (Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska, TPN) zapoznał słuchaczy z zagadnieniem przedstawiania dziejów parafii na stronach www oraz profilach społecznościowych parafii rzymskokatolickich archidiecezji przemyskiej. Prelegent na konkretnych przykładach pokazał, w jaki sposób parafie prezentują swoją historię oraz pozostałe dane w sieci. Z podanych przykładów wynika, że zawartość i treść stron www parafii archidiecezji przemyskiej zależy przede wszystkim od zaangażowania i chęci osób tworzących lub administrujących strony. Ponadto dr G. Klebowicz porównał strony www archidiecezji przemyskiej z usystematyzowaną strukturą podstron na stronie internetowej diecezji zamojsko-lubaczowskiej.

Drugą sesję poprowadził dr hab. Szczepan Kozak, prof. Uniwersytetu Rzeszowskiego. Ksiądz dr Marcin Kapłon (Archiwum Archidiecezjalne w Przemyślu, TPN) (il. 2) omówił temat *Kroniki parafialne w Archidiecezji Przemyskiej o.l. na przykładzie parafii dekanatu Przemyśl III*. Następnie mgr Łukasz Podolak (SAP Oddział w Przemyślu) dokonał porównania obrazu powojennej administracji lokalnej w kronikach parafialnych ks. Józefa Mroczkowskiego z Oleszyc oraz ks. Romana Penca, proboszcza w Przeworsku. Te kroniki także doczekały się

wydania (*Obserwator. Pogranicze polsko-ukraińskie w krwawych latach 1939-1947. Pożogi, ucieczki, przesiedlenia, echa Wołynia*, Warszawa 2013; „*Kronika*” ks. Romana Pencza proboszcza w Przeworsku (lata 1944-1951), wybór i oprac. S. Kozak, Przeworsk 2020).

Il. 2. Ksiądz dr Marcin Kapłon (z lewej) i prowadzący sesję dr hab. Szczepan Kozak, prof. UR, fot. K. Zarański

Kolejna sesja była moderowana przez dr. G. Klebowicza. Podczas jej trwania prelegenci przedstawili przykłady zapisów o charakterze kronikarskim. Dr Adam Szczupak (Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie) omówił temat „*Zapiski ważniejszych wydarzeń w przemyskiej kapitule i Kościele grekokatolickim*” ks. Mirona Podolińskiego jako źródło do dziejów parafii grekokatolickiej w Przemyślu i eparchii przemyskiej. Wspomniane *Zapiski* to rzadko wykorzystywany przez badaczy rękopis, znajdujący się w zbiorach Archiwum Państwowego w Przemyślu. Ich autor, kanonik przemyskiej kapituły katedralnej ks. Miron Podoliński odmawiał życie parafii grekokatolickiej w Przemyślu, jak też wydarzenia w eparchii przemyskiej w latach 1891-1907. Szczególną uwagę zwrócił na działalność dwóch jej ordynariuszy – bp. Juliana Pelesza i bp. Konstantyna Czechowicza. Jego relacja rzuca zupełnie nowe światło na szereg aspektów dziejów Kościoła grekokatolickiego i relacji polsko-ukraińskich w Galicji przełomu XIX i XX wieku.

Magister Krzysztof Łyko (SAP Oddział w Rzeszowie, Archiwum Państwowe w Rzeszowie) zapoznał słuchaczy z zapisami kronikarskimi sporządzonymi przez ks. Jana Kielbusiewicza w księdze rozporządzeń parafii rzymskokatolickiej w Trzcianie k. Rzeszowa, pochodzącymi z lat 1831, 1836-1837, 1848, dotyczącymi przebiegu epidemii cholery. Księga ta jest przechowywana w zasobie Archiwum Państwowego w Rzeszowie, w zespole nr 1123 Akta stanu cywilnego

Parafii Rzymskokatolickiej w Trzcianie. Jak wynika z informacji publikowanych w „Schematyzmach Diecezji Przemyskiej”, w latach 1831-1846 liczba ludności parafii Trzciana zmniejszyła się z 1564 do 1231 dusz, zatem o ponad 20%.

Ożywiona dyskusja, będąca podsumowaniem konferencji, oraz obecność przedstawicieli instytucji naukowych z terenu Podkarpacia i gości, m.in. z Sandomierza, potwierdziły, że temat kronik parafialnych jest niezwykle ciekawym zagadnieniem badawczym.

Drukowane wersje wystąpień ukażą się w „Roczniku Przemyskim Historia” (czasopismo punktowane, 20 pkt), wydawanym przez TPN.

Słowa kluczowe: kronika parafialna; archiwum parafialne; Przemysł; diecezja przemyska; Galicja